

TURHAL'DA ÂŞIK SEMAÎ'NİN EVİNDE DAVUT SULARÎ İLE SON SOHBET

Mehmet YARDIMCI

17 Ocak 1985'te sanatını icra ederken Âşıklar kahvesinde bir atışma sırasında vefat eden, sazla bir ömür tüketen Davut Sularî, güçlü bir söz ustası olmasının yanında Siyah *perçemlerin yar yar dökmüş yüzüne gibi* dillerden düşmeyen türkülerıyla usta bir müzisyen özelliğine sahiptir. Âşıklık geleneğinin tümünü yerine getirebilen atışmanın, lebdeğmezin, taşlamanın, güzellemenin en iyi örneklerini veren, bir şiirinde:

Pîr elinden içtim dolu

Öğrendim erkânı yolu diyerek bâdeli âşıklar kervanına katıldığını belirten Sularî'yle 22 Kasım 1984'te Turhallı Âşık Kul Semaî'nin evinde bir araya gelmiştik.

Kırk yıldır sazına ses veren iki usta âşık, âşıklık geleneğince halleşip, ayak tutup, atışıp bizlere; âşığa, âşıklık geleneğine yaraşır bir gece geçirtmişlerdi. Derin bir halk bilimine sahip Sularî, Erzincan yöresinden bazı menkıbelerle Âşık Noksani için sorduğum bir soru nedeniyle Noksani'nin kerametlerini anlattı. Sohbetine doyum olmayan âşık sazını kucağına alıp Semaî'ye meydan açtı. Doğmaca şiir okudu, benden ayak isteyip verdiğim ayakla atışıp Semaî'yle ustalıklarının hünerlerini bir bir sergilediler.

İki usta âşık Kul Semaî ve Davut Sularî'nin bu denli samimi bir ortamda içtenlikle çalıp söylemeleri her zaman yaratılabilecek bir olay değildi. Şiirler ayak verilip doğaçlama (irticalen) söylendiğinden teybe almayı uygun bulup kalıcı olmasını sağladık. Ne bilirdik ki o geceki söyleyişlerinde:

*Davut Sularî'yem mana okuram
Hikmet culfasıyam metah dokuram
Semaî'ynen sema raksın yapıram
Muhabbetten kılma kılma Yardımcı*

ve

*Gerçi Davut Sularî'yem aptal serseri biri
İnsansın gezersin amma inan değilsin diri
Hamdolsun ki yüzümde yok benim kıyamet kiri*

Sevgi sohbet şefkatinden bana karşı yaz görem diyen, sanki kendisiyle ilgili bir yazı yazmamı vasiyet eden, bu güzel geceden sonra memleketine giden Davut Sularî'nin kısa bir süre sonra acı haberi gelecekti. Son dönemin en usta âşıklarının başında gelen Davut Sularî'ye Tanrı'dan rahmet dilerken teybe kaydettiğimiz şiirlerini ve sorduğum sorulara verdiği yanıtları gün ışığına çıkarmayı hem bu usta âşığa vefa borcu, hem de halk kültürü adına kendime bir görev saymaktayım. Söze, Davut Sularî Turhal'a gelince Kul Semaî'yi yerinde bulamayışına söylediği şiir ve Semaî'nin söyledikleri ile başlayalım:

Sularî:

*Keçeli Rıza'ynan yollardan geldim
Seni bulamadım söyle nerdeydin
Gece sabaha dek kahve bekledim
Bir habercik veremedim nerdeydin*

Semaî:

*Dün bir aşk atıyla seyyaha çıktım
Sen gelince olamadım ne deyim
Nice sözle gönül kalesin yaptım
Sen gelince olamadım ne deyim*

Sularî:

*Rıza gider gelir kitlidir dükkân
Bilmem ki ne yerde pürhanda yâran
Yoldan gelmiş gayet yorgun bir kervan
Sohbetine eremedim ne deyim*

Semaî

*Sana derim ben bu candan geçmiştım
Yine gönüllere dükkân açmıştım
Zannetme ki kardeş senden kaçmıştım
Sen gelince olamadım ne deyim*

Sularî:

*Hanedan kişiler bilirim kaçmaz
Dost sırrı baş gitse aduya açmaz
Senden başka kimse değerim biçmez
Meydanına varamadım nerdeydin*

Semaî:

*Eşim ile davet üzere gittim
Aldım muhabbet bal okşayıp içtim
Söyle yoksa gardaş hata mı ettim
Sen gelince bulunmadım ne deyim*

Sularî:

*Davut Sularî der ey canı canan
Bilirim haneden istermiş mihman
Sen benim derdime merhemler olsun
Elin ile saramadın nerdeydin*

Semaî:

*Kul Semaî'm dostum dostu arardım
Geldiğine bilsen nasıl sevindim
İstersen emanet canım verirdim
Hizmetine eremedim ne deyim*

Âşık Davut Sularî, bildiğimiz gibi sazını hemen her konuda konuşuran doğaçlaması çok güçlü usta bir âşıktır. İşte Semaî'nin eşi Âşık Nevruz Bacı'nın çay getirmeyişini hemen sazı ile dillendirışı şöyle olmuştur:

*Beyler size benim dileğim vardır
Niçin halim sormaz bu Nevruz sultan
Uzak yoldan geldim gayet yorgunum
Neden bir çay vermez bu Nevruz Sultan*

*Almış yârin gelinleri konuşur
Sevdiği Semaî ile yarışır
Kelam derim dudaklarım buruşur
Noksan halim görmez bu Nevruz Sultan*

*Davut Sularî'yem etse de ne hal
Muhabbet elinden olur şeker bal
Meclis ahbabıynan olan hasbihal
Herhal bizi kırmaz bu Nevruz Sultan*

Âşık Nevruz Bacı'ya bu söyleyişten sonra Semaî, tezeneyi sazının teline vurup meydan açtı ustaca söyleştiler:

Semaî:

*Nevruz halim sormaz diye gücenme
Sormaktadır canım sorduğundandır
Gizli yaralarım sarmaz zannetme
Sarmaz zannettiğin sardığındandır*

Sularî:

*Yârine bir hizmet dedim de kalktı
Yerine cevaplar verdiğiğindendir
Evet, can ortağın hem can yoldaşın
Onun ile yola girdiğindendir*

Semaî:

*Gelip şu dünyaya başını vurdun
Mevsim kış geliyor her hal üşüdüün
Senin şu halini bilir umudun
Bilmez zannettiğin bildiğindendir*

Sularî:

*Nevruz Sultan sana bir fener idi
Divan oğlu kızı torunlar verdi
Sana arka verip haneni kurdu
El bağlı huzurunda durduğundandır*

Semaî:

*Tenkit etme dostum haller sorulur
Sel kesilir yine çaylar durulur
Sana da bir canlı bina bulunur
Bulmaz zannettiğin bulduğundandır*

Sularî:

*Derler ki bir ağaç dalıyla gürler
Kepenek altında yatarmış erler
Keçeci gibi gerçekler pirlir
Kudret kanadını gerdiğiğindendir*

Semaî:

*Semaî der Davut Sularî Baba
Bende bir can bir saz bir hırka aba
Neler neler yaratıcıdır Hüda
Bin saati bile sürdüğüğindendir*

Âşık Davut Sularî bu söyleyişten sonra sazına eğilip doğaçlama bir türkü okudu:

*Ulu dağlar gibi kar olan başın
Gözlerimin yaşı sel değil ya ne
Hep kalkıp gidiyor bu zayıf döşüm
Beni taşa tutan el değil ya ne*

*Acaba var mıdır toprağın ferî
Yağmurun yağışı çamurun dili
O nedir ağlatır şeyda bülbülü
Baharda açılan gül değil ya ne*

*Davut Sularî'yem mana yetirem
Misafir olup da gaybe oturam
Her düşünce müşkilini bitirem
Adap erkân ile yol değil ya ne*

İçten ve duyarak okuduğu bu türküden sonra bana yönelip çevredeki halkbilim alanındaki çalışmalarımı bildiğinden sazına benim için ses verdi:

*Biraz evvel dedik senin için heyhat
Muhabbet bezmini kursa **Yardımcı**
Burdaki âşıklar cem-i mevcudat
Künye defterine alsın **Yardımcı***

*Her sözüm terazi sazı bende tart
Çerik çürük varsa kaldırıp da at
İnsan bir değıldir değışik sıfat
Fevzi kuvvetini bulsa **Yardımcı***

*Ben âşığım diyen vatanda çoktur
Yokla ki hurcunu bak gevher yoktur
Evet, âdem Hak'tır kâinat Hak'tır
Bizi de gönlünde tutsa **Yardımcı***

*Bir elinden alıp içmişem ahım
İnsiyatin dedi hikmet kitabım
Bezm-i elest etmiş hikmet şarabım
Can şikest olmadan verse **Yardımcı***

*Doğumum Erzincan Çayırılı yerim
Böyle maadadır ol nazlı pirim
Ben bir mazlum canan demirem şirin
Fazilet künyesin bulsa **Yardımcı***

Davut Sularî'yem mana okuram
Hikmet culfasıyam metah dokuram
Semaî'ynen sema raksın yapıram
Muhabbetten kelim kılrsa **Yardımcı**

Âşığın coşması selin çağlaması gibidir. Sel akar gider, önünde durulmaz daha. Davut Sularî de öyle coştı, söyledi, söyletti peş peşe Divanî ayağından okuduğu:

*Ben derdi giriftarem ki deme hitabım yoktur
Cemali canandır gönlüm nikabım yoktur
Derdi giriftarem kırk altı yıldır derbederem
Ayaksız kütüphaneyem elimde kitabım yoktur*

*Gerçi mest-i elestiysem kendi ağamdan çoktur
İçmişem bir meyhaneyem elde şarabım yoktur
Daim sökülürem dağlardan gelen sesim toktur
Kuru taşta dönmüşem ki inan toprağım yoktur*

*Daha taze bir dal idim tendi bağımda bittim
Bir kasırğa geldi aldı götürdü kökten yittim
Bilmezem ki bülbülü nalânı ol demden ettim
Kurumuş bir dal gibiyim inan yaprağım yoktur*

*Aşk ile dünya dolmuştur **Davut Sularî** inan
Bir zaman memurdun amma küllüden oldum bir an
Hepsi kaçtı gitti kalmadı yanımda bir yaran
Evim barkım harap olmuş inan otağım yoktur*

Yaşam öyküsünden bazı kesitler sergilediği bu duygulu ve çok güçlü söyleyişten sonra durmadı. Yine kendine özgü üslubuyla divani okumaya devam etti:

*Fuzulî der âşık benem Mecnun'un adı vardır
Hele ne çeşit insanım kaleminle yaz görem
Bir bahar eyyamıyam ki sen bir kasırğa gibi
Muhabbet yeli olup da bana karşı yağ görem*

*Hicran elemi değmiştir hicran ile dağlandım
Sanmayın ki ben dertliyim amma ta ki zağlandım
Zincir-i aşk ile de girizgar olup bağlandım
Eğer zağrı velayetsen ben kendimi çiz görem*

*Amma dostum el uzattın tepmem elin kenara
Zerre kadar söz gelince olmam nutku mubara
Gerçi âşık-ı sadıksan inan vechi didara
İsterim ki daim dostta ak olacak yüz görem*

*Nice âlem nice meclis nice zindanlar gördüm
Nice tabiplere gittim derdim devasın sordum
Sokrat Eflatun'lar kaçtı orta yerlerde durdum
Ne olur yarama merhem varsa getir sür de görem*

*Gerçi **Davut Sularî**'yem aptal serseri biri
İnsansın gezersin amma inan değilsin diri
Hamdolsun ki yüzümde yok benim kıyamet kırı
Sevgi sohbet şefkatinden bana karşı yaz görem*

deyip son dizelerinden benim için söylediği belli olan bu deyişten sonra yine bana yönelip "hocam" ayaklı bir söyleyişti bulundu.

*Cemaat içinde kelim
Verdiğim yeter mi hocam
Gözlerinle mucizeler
Gördüğün yeter mi hocam*

*Muhabbet dediğin baldır
Erkân dediğinse yoldur
Yazdım kalem biten doldur
Serdiğim yeter mi hocam*

*Dönmem ben Hakk'ın yolundan
Çekmişim elin dilinden
Bunca muhabbet gülünden
Verdiğim yeter mi hocam*

*Mümin evler Hakk'a gayret
Etmeyin nutkuma hayret
Şimdi demde bir muhabbet
Kurduğum yeter mi hocam*

*Hey Davut Sularî'm heye
El sundunuz candan meye
İkrarımız elif beye
Erdiğim yeter mi hocam*

Davut Sularî'nin peşpeşe söyleyişlerinden sonra Kul Semaî sazını kucacağına alıp tezeneyi teller üzerinde gezdirmeye başladı. İki âşığın da sazları kucaklarındaydı. Ayak istediler benden. *Gördüm ayağını* verdim usta âşıklara. Ustaca işlediler ayağı: Semaî:

*Çok şükür yaratan yüce Mevla'ya
Hakikatten haber verenler gördüm
Güneşsiz ahmaklar dünya bom boştur
Dağların arkasın görenler gördüm*

Semaî:

Hakikat yolunda gerçek yol diye
Arının yaptığı tatlı bal diye
Şu bizim Turhal'da can kurban diye
Muhabbet çiçeği verenler gördüm

Sularî:

Sensin be insafsız sormazsın beni
Sevgili uğruna koydum bu canı
Yalnız başıma ben kestirdim seri
Yar ile dert devran sürenler gördüm

Semaî:

Çile çekmeyenler gülmez dediler
Eldeki boş kabı dolmaz dediler
Çağırınlar mahrum olmaz dediler
Sabredene murat verenler gördüm

Sularî:

Sabır taşı olsa bile de çatlar
Elbet menziline alır insanlar
Ben âdeme bende yoktur kanatlar
Hakkın rızasına erenler gördüm

Semaî:

Nice âşık sadık yollarda gezmiş
Kul Semaî türlü dallarda gezmiş
Mecnun Leyla için çöllerde gezmiş
Leyla diye Mevla görenler gördüm

Sularî:

Herkes bulamazmış gani Mevla'yı
Her kul keşfedemez Davut Sularî
Defteri kudrette gerçek dünyayı
Ama çoğu yolda kalanlar gerdüm

deyip söyleyişi bağladıktan sonra Âşık Davut Sularî'ye bazı sorular yönelttim. Bunlardan biri her ne kadar çeşitli kaynaklarda bulunsa da yaşamı üzerine kendi ağzından gerçek bilgileri alabilmektir. Sorduğum soruya verdiği cevap:

Babam Veli Ağbaba ile annem Rindi'den
1926 yılında Erzincan Çayır ilçesinde doğmuşum.
Soyum Haşimi kabilesinden İmam Musa-i Kâzım'ın
torunu İbrahim'i Mükerrermin oğlu Seyit Muhammet
Hayranî Veli'nin neslindenim.

17 yaşında manâ âleminde aşk meyi
içmişimdir. Arap ve Fars devletleri ile on bir Avrupa
devletinde halk şiirimizi tanıtmaya gayretinde
bulundum. Çeşitli bilim adamları ile konferanslar
verdim. Alman ve Fars dillerini iyi bilirim. 46 senelik
 saz şairiyim. Eski Türk geleneğini sürdüren
âşıklardanım.

1980-1982 yılları arasında safkan Arap
atımıyla Anadolu'yu karış karış dolaşıp 35 bin
kilometre yol kat ettim. Her köyde sazıma ses
verdim. Sonra atımı Erzurum'un Mirseyit köyünde
Mehmet Şahin'e verdim.

Muzaffer Sarısözen ve Ulvi Cemal Erkin'in
aracılığı ile İstanbul radyosunda göreve başladım.
1950 yılından 1965'e kadar halk türkülleri okudum.
1965'te ayrılıp isteğim üzerine serbest saz şairliğine
devam ettim. Biçiminde olmuştur. Biraz da türkü
dinlesek dediğimde de şu türkülleri seslendirdi:

Siyah perçemini dökmüş yüzüne
Salınarak gelen hümayaya bakın
Kimden söz işitmiş düşmüş hüzüne
Keder yakışmayan simaya bakın

Yaktın yandırdın beni
Zalim aldattın beni
Ne dedim de darıldın
Bir pula sattın beni

Ağ göğsün üstüne bir bağ biçilmiş
Binbir çeşit çiçeklerden dikilmiş
Dün uğradım bir ücraya çekilmiş
Bulut mu kaplamış şu aya bakın

Elin sitemini yar yar ağlarken gördüm
Gül dibinde kâhgül sararken gördüm
Bir seher akşamı çağlarken gördüm
Davut Sularî deki sevdaya bakın

Kirpiğin kaşına değdiği zaman
Bekletme sevdiğim vur beni beni
Sevdanın şafağı söktüğü zaman
Diyardan diyara sür beni beni

Saçların rüzgârı tel tel biçende
Dudağın dilinden şerbet içende
Gönlümde duygular ateş saçanda
Alevden gömleğe sar beni beni

Hasretin bırakıp özlem getiren
Güllerin yerine diken bitiren
Gönlümde yarayı açan o tren
Ötünce hatırla yar beni beni

Tercan illerinden gelen bir güzel
Açmış ağ göğsünü sallanır bir hoş
Kınalanmış parmakları elleri
Oturdu yanıma dilleri bir hoş

Davut Sularî der bağrıma akar
Hicranın ateşi canımı yakar
Can alıcı gözle yüzüme bakar
Naz u işve ile sallanır bir hoş

biçiminde çaldı söyledi coşku ile. Âşıklık geleneğinin
büyük ustalarından Davut Sularî'yi vefatının 31.
yılında özlemle anıyor, ruhu şad olsun diyoruz.